

«Medemas pretaisas sco en l'ulteriura Svizra»

La magistraglia grischuna sa defenda

CUN FABIO CANTONI
HA DISCURRÌ FLURIN ANDRY / ANR

■ **Dacurt ha pretais l'organisaziun tegala da la magistraglia svizra LCH in augment da paja d'almain 5 per tschient. Il giavisch da la magistraglia grischuna LEGR è sco che declera il president Fabio Cantoni gia da ditg almain in adattament da las pajas a la media da pajas dals chantuns da la Svizra orientala.**

La magistraglia en Grischun gudogna tenor Vossas indicaziuns 5 fin 12 pertschient damain che lur collegas en la Svizra orientala (senza Turitg). Qual è il motiv, pertge èsi vegnà a quest svilup?

Fabio Cantoni: I sa tracta qua da cifras uffizialas ch'ins chatta en la statistica da pajas fatga per incumbensa da la Conferenza svizra dals directurs d'educaziun chantunals. Displaschaivlamain na pon ins betg discurre d'in svilup, las persunas d'instrucziun grischunas tutgan dapi decennis tar quels chantuns cun las pli pitschnas pajas. Motivs na datti en sasez nagins: Las pretaisas a la scolaziun èn dapertut creschidas, la lavur e las aspectativas s'han augmentadas considerablaimain e la societad è daventada pli eterogena. Ultra da quai gudognan intginas categorias da persunas d'instrucziun oz realmain damain che avant diesch onns.

Adattament da pajas è in vegl giavisch

Fissan las persunas d'instrucziun grischunas cuntentas cun in augment da paja tenor la media da la Svizra orientala u giavischassan ellas anc daplì?

In adattament da las pajas grischunas a la

media da la Svizra orientala è ina veglia pretaisa – che vegn generalmain reconuschida. Quai conferman protocols interns e votums da differents politichers. Tuttna spetgan las persunas d'instrucziun anc adina che las empermischuns daventian realitad. Ils Grischuns vegnan baingea ad esser adisads da viver sin «terrain criv», ina adattaziun a la media da la Svizra orientala fiss dentant pli che necessaria. Per la cuntantezza da la magistraglia grischuna fiss quest pass in signal impurtant che mussass che lur lavur vegn reconuschida. Ulteriurs pass fissan necessaris en auters secturs, p. ex. en la furmaziun supplementara. Ins po era dir che la media da la Svizra orientala saja ina pretaisa moderata. Il studi da pajas actual da PricewaterhouseCoopers (2010) vegn a la conclusiun che las pajas da la magistraglia na possian concurrer cun las pajas da

professiuns cumparegliablas en l'administraziun e l'economia privata.

Scolas bilinguas cun las linguas chantunals

Ilis ultims onns s'ha diminui il prestige da la professiun da magistra e magister. Pertge èsi vegnà adaquella?

Jau pens che bleras professiuns hajan pers lur prestige e ch'ils magisters na sajan qua nagina excepziun. I para ch'il prestige d'ina professiun s'orienteschia

ozendi dapli a las entradas persunalas che a l'impurtanza per la societad.

Pertge èsi uschè bleras dunnas che fan da magistras ed uschè paucs collegas masculins?

Quai è propi uschia – ed igl è donn ch'i nun èn daplirs umens che tscherinan questa bella professiun. Davart ils motivs pon ins mo specular, forse causa las pussaivladads limitadas da far carriera, il temp da lavur durant l'onni, l'incumbensa da lavur u apunta era la paja.

Co giuditgais Vos la situaziun davart la mancanza da magistraglia en Grischun?

Mancanza da persunas d'instrucziun vegn

a daventar er en Grischun in tema, causa ch'i sa tracta d'ina mancanza structurala. In grond dumber da persunas d'instrucziun sin tut ils stgalims vegn pensiunà ils proxims diesch onns, las scolas autas pedagogicas scolan damain persunas che quai ch'i faschess basegn ed en il chantun ston vegnir dadas dapliras permissiuns per instruir extraordinaras (vul dir per persunas d'instrucziun che nun èn scoladas adequatamain per quel u l'auter stgalim). Actualmain vegn fatg in studi davart quest tema. D'atun vegnan spetgads ils emprims resultats. Jau hai mirveglias.

Instrucziun immersiva sco schanza

Qual'influenza ha l'instrucziun da linguas estras per la scola primara? Exista il privel da surdumandar scolars pli debels?

Ina gronda part dal temp d'instrucziun vegn duvrada per l'instrucziun da linguas estras. Cun introducir englais sco segunda lingua estra vegn questa cumpart anc a s'augmentar anc a partir dal 2012. Ins vegn a stuair diminuir il temp d'instrucziun per auters roms, savens roms musics. Ma questa optica resguarda mo singuls roms e lecziuns. A mai plascha l'idea da l'instrucziun immersiva, sco ch'ella vegn pratigada en singulas scolas bilinguas en noss chantun, bler meglier. Ils uffants han dapli temp per emprender ed occasiuns per exercitar la lingua. Mia visiun fiss perquai dapertut scolas bilinguas cun las linguas chantunals – e quai a partir dal stgalim da scolina. Areguard il privel da surdumandar ina part dals uffants èsi uschia che uffants cun la diagnosa da difficultads d'emprender pon gia uss vegnir parzialmain dispensads da l'instrucziun da lingua estra.

Actualmain presiedescha Fabio Cantoni la magistraglia grischuna. MAD